

جنگ ناترازی انرژی را عیان تر کرد، اما ریشه ها قدیمی تر است

صورتحساب سال های غفلت

ناترازی انرژی در ایران حالا از یک هشدار فنی عبور کرده و به مسال های مستقیم برای اقتصاد و معیشت تبدیل شده است. با این حال، کارشناسان می گویند ریشه بحران فقط در خسارت های جنگ نیست؛ بلکه در سال ها رشد مصرف، فرسودگی الگوی تأمین و ضعف بهینه سازی نهفته است؛ وضعیتی که عبور از آن را به ترکیبی از افزایش تولید و مدیریت مصرف گره زده است.

ناترازی انرژی در ایران امروز به یکی از مهمترین دغدغه های اقتصادی و معیشتی کشور تبدیل شده است؛ مسال های که از برق و گاز تا بنزین و حمل و نقل را دربر گرفته و زندگی روزمره مردم و فعالیت صنایع را تحت تأثیر قرار داده است. هرچند بخشی از فشار فعلی به خسارات جنگ و کاهش ظرفیت تولید بازمی گردد، اما کارشناسان معتقدند ریشه این مسأله به سال ها قبل و به الگوی مصرف، توسعه نامتوازن زیرساخت ها و ضعف در بهینه سازی انرژی مربوط می شود. به همین دلیل، حتی با بازسازی زیرساخت های آسیب دیده، عبور از بحران بدون مدیریت مصرف و اصلاحات تدریجی در بخش های مختلف ممکن نخواهد بود.

اخیراً اسماعیل سقاب اصفهانی، رئیس سازمان بهینه سازی و مدیریت راهبردی انرژی، نیز با اشاره به اینکه کشور پیش از جنگ هم با ناترازی انرژی روبه رو بوده، تأکید کرد بخشی از مشکلات امروز نتیجه سیاست ها و مسیرهایی است که در گذشته طی شده است.

به گفته او، دولت اکنون در کنار بازگرداندن ظرفیت های آسیب دیده، به دنبال افزایش تولید و توسعه پالایشگاه های کوچک است، اما حل کامل این مسأله نیازمند زمان و همراهی همه بخش هاست. در همین حال، حسین میرافضلی، کارشناس انرژی معتقد است در کنار

افزایش تولید، مدیریت مصرف مهمترین حلقه عبور از شرایط فعلی است. او می گوید بخش قابل توجهی از مصرف انرژی در ایران به حوزه خانگی، ساختمان های غیراستاندارد، سیستم های سرمایشی و گرمایشی و همچنین ضعف حمل و نقل عمومی مربوط می شود؛ مسألی که با اصلاحات تدریجی و اقدام ها ساده اما مؤثر، قابل کنترل هستند.

◀ جنگ، تشدیدکننده ناترازی قدیمی

به گفته کارشناسان، بحران کنونی انرژی در کشور را می توان ناشی از دو عامل اصلی دانست: اول، کاهش ظرفیت تولید برق و گاز در پی آسیب هایی که جنگ اخیر به زیرساخت های انرژی و شبکه های پشتیبان وارد کرد و دوم، روند فزاینده مصرف انرژی در کشور که طی سال های گذشته به طور مستمر افزایش یافته و شکاف میان تولید و تقاضا را تشدید کرده است.

میرافضلی تأکید می کند که بحران ناترازی برق و گاز، مسال های تازه و صرفاً ناشی از جنگ نیست، بلکه ایران پیش از این هم با کمبود جدی در حوزه انرژی روبه رو بوده است. با این حال، آسیب های جنگ باعث شده بخشی از ظرفیت تولید از دست برود و فشار بر شبکه های تأمین انرژی بیشتر شود. به گفته او، در حوزه گاز نیز شرایط نسبت به گذشته دشوارتر شده و اگر مصرف مدیریت نشود، کشور امسال با کسری روزانه قابل توجهی روبه رو خواهد شد.

او معتقد است این وضعیت نشان می دهد مسأله فقط افزایش تولید نیست. حتی اگر بخشی از ظرفیت های از دست رفته جبران شود، بدون کنترل رشد مصرف، ناترازی در حوزه برق، گاز و سوخت مایع همچنان پابرجا می ماند.

◀ فشار تابستانی برق از کجا می آید؟

این کارشناس انرژی درباره وضعیت برق

توضیح می دهد که بخش بزرگی از فشار تابستانی بر شبکه، به مصرف سیستم های سرمایشی و چاه های آب کشاورزی مربوط می شود. به گفته او، حدود ۴۰ درصد برق تولیدی کشور در تابستان صرف سیستم های سرمایشی می شود، به ویژه کولرهای گازی که مصرف بسیار بالایی دارند. از سوی دیگر، حدود ۱۵ درصد برق نیز در چاه های آب کشاورزی مصرف می شود؛ چاه هایی که عمدهً در تابستان فعال اند و در زمستان مصرف چندانی ندارند.

میرافضلی می گوید ناترازی برق در سال گذشته در ساعات اوج مصرف به حدود ۷ تا ۸ هزار مگاوات رسیده بود و امسال احتمال عبور از این رقم وجود دارد. او معتقد است کاهش بخشی از ظرفیت تولید در کنار رشد مداوم مصرف، باعث شده شکاف میان تولید و تقاضا به شکل کم سابقه ای افزایش یابد. از نگاه او، معیار اصلی ارزیابی ناترازی نیز ساعات اوج مصرف است؛ زمانی که فشار واقعی بر شبکه خود را نشان می دهد.

◀ بنزین؛ بحران مزمن مدیریت مصرف

در حوزه بنزین نیز اختلاف قابل توجهی میان ظرفیت تولید و میزان مصرف وجود دارد. مصرف روزانه بنزین در کشور به حدود ۱۳۵ میلیون لیتر رسیده، در حالی که تولید داخلی حدود ۱۱۰ میلیون لیتر در روز برآورد می شود. به این ترتیب، تأمین بخشی از نیاز بازار ناگزیر از طریق واردات انجام می شود. میرافضلی با اشاره به همین وضعیت می گوید ایران سال گذشته ناچار به واردات بنزین و گازوئیل شده و فقط برای واردات بنزین میلیارد ها دلار هزینه کرده است. از نظر او، مسأله اصلی در این بخش نیز نبود مدیریت مصرف است. به باور وی، اگر سیاست های مؤثرتری در این حوزه اعمال شود، می توان نیاز به واردات را کاهش داد. او تأکید می کند بحران انرژی در ایران بیش از آنکه ناشی از کمبود مطلق منابع